

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa B. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
przeciwko A. D.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 marca 2018 r.,

zażalenia pozwanej

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 9 listopada 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę w tym
zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w
(...) pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie.**

UZASADNIENIE

Pozwana A. D. wniosła zażalenie od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 9 listopada 2017 r., którym odrzucono jej skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 26 czerwca 2017 r. Składając skargę, pozwana złożyła także wniosek o częściowe zwolnienie jej od kosztów sądowych (opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w wysokości 100 000 zł). Wyjaśniła, że od chwili, gdy w 2016 r. Sąd Okręgowy zwolnił ją od opłaty od apelacji ponad 10.000 zł, jej sytuacja ekonomiczna uległa dalszemu pogorszeniu - nie ma oszczędności i

znacznego majątku ruchomego, który mogłaby szybko zbyć, a prowadzona przez nią działalność gospodarcza przynosi straty, które finansuje z kredytów, oszczędności i pomocy najbliższych. Zaznaczyła też, że chociaż dysponuje prawem własności szeregu nieruchomości, to podjęcie próby ich sprzedaży w krótkim terminie spowoduje, że uzyska za nie cenę znacznie niższą od rynkowej. Ponadto, zważywszy że nieruchomości te są obciążone hipoteką, ich zbycie w rzeczywistości nie wygeneruje dochodu, a uzyskane z nich środki zostaną przeznaczone na spłatę zadłużenia wobec banków. Z kolei należące do niej udziały w spółkach prawa handlowego dotyczą podmiotów nie osiągających zysku, których majątek jest obciążony.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego pozwana nie uprawdopodobniła, że aktywa, którymi dysponowała w momencie powstania obowiązku opłacenia skargi, nie pozwalały jej na uiszczenie opłaty od skargi kasacyjnej w pełnej wysokości, a straty, które poniosła w poprzednich latach podatkowych negatywnie oddziałują na jej obecny stan majątkowy. Sąd ocenił, że chociaż łączna suma zobowiązań pozwanej mogła zwiększyć się na skutek ujemnych wyników finansowych, to przychody, które obecnie uzyskuje, pozwalają nie tylko sfinansować zadłużenie, ale także generują znaczną nadwyżkę. Postanowienie odmawiające zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej zostało doręczone pełnomocnikowi pozwanej w dniu 24 października 2017 r. Tygodniowy termin do uiszczenia opłaty upłynął, w ocenie Sądu Apelacyjnego, w dniu 31 października 2017 r. Sąd ocenił, że złożony w tym dniu ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, który został odrzucony z uwagi na nieoparcie go na faktach wskazujących na zmianę poprzednio ustalonej sytuacji majątkowej pozwanej, nie przerwał biegu terminu do uiszczenia opłaty. W konsekwencji przyjął, że skarga kasacyjna nie została należycie opłacona w terminie przewidzianym w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. i podlegała odrzuceniu.

Pozwana wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego, zaskarżając je w całości. Zarzuciła naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 112 ust. 3 u.k.s.c., art. 100 ust. 2 u.k.s.c., art. 101 ust. 1 u.k.s.c., art. 109 ust. 1 u.k.s.c. i art. 107 u.k.s.c. Na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. pozwana wносиła jednocześnie o objęcie badaniem prawidłowości postanowienia Sądu Apelacyjnego

w (...) z dnia 18 października 2017 r. w przedmiocie oddalenia wniosku pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych oraz postanowienia z dnia 9 listopada 2017 r. w przedmiocie odrzucenia ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. We wnioskach domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych jest niezaskarżalne. Jednakże w sytuacji, gdy sąd nie uwzględnił wniosku o zwolnienie strony od tych kosztów, a nieopłacenie skargi kasacyjnej stało się jedyną przyczyną jej odrzucenia, Sąd Najwyższy, w ramach postępowania wywołanego zażaleniem strony na odrzucenie skargi kasacyjnej, kontroluje także, na wniosek strony zgłoszony w zażaleniu na podstawie art. 380 k.p.c., niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji rozstrzygające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 marca 2000 r. sygn. akt I CZ 259/99 niepubl., z dnia 17 stycznia 2003 r. I CZ 193/02, niepubl., z dnia 29 kwietnia 2003 r. V CZ 45/03, niepubl., z dnia 28 kwietnia 2004 r. III CZ 22/04 nie publ. oraz z dnia 19 listopada 2009 r., IV CZ 75/09, niepubl., z dnia 27 czerwca 2017 r., II CZ 50/17, nie publ.). W zażaleniu skierowanym przeciwko odrzuceniu skargi kasacyjnej taki wniosek został przez skarżącą sformułowany.

Analiza uzasadnienia Sądu Apelacyjnego wskazuje, że nie dokonał on pełnej analizy dokumentacji przedstawionej przez pozwaną we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych złożonych wraz ze skargą kasacyjną oraz w dalszej korespondencji. Sąd Apelacyjny powinien był ocenić możliwości majątkowe pozwanej, w tym osiągane przez nią dochody, w kontekście prowadzonej przez nią działalności gospodarczej i stanu zobowiązań jej firmy. Analiza poszczególnych składników majątkowych pozostających w dyspozycji powódki nie pozwala na stwierdzenie, że jej sytuacja majątkowa uległa poprawie w stosunku do listopada 2016 r. w takim zakresie, że możliwe byłoby opłacenie przez nią opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w całości. Przede wszystkim ocena wartości nieruchomości bez uwzględnienia ich obciążenia hipotecznego daje nieprawdziwy obraz możliwości związanych z ewentualnym spieniężeniem składników tego majątku. Również

powoływanie się na możliwości kredytowe pozwanej bez uwzględnienia już istniejących zobowiązań z tytułu kredytów zaciągniętych w przeszłości, pobieżne odniesienie się do strat z lat poprzednich i potraktowanie wyniku z 2017 r. jako wielkości oderwanej, niepozostającej w ciągłości ekonomicznej z poprzednimi okresami tej działalności powoduje, że przedstawione w uzasadnieniu postanowienia motywy odmowy zwolnienia skarżącej od całości niebagatelnej wysokości opłaty od skargi kasacyjnej nie zawierają wystarczających informacji pozwalających na pełną ocenę zasadności zajętego stanowiska. Za utrwalony w judykaturze Sądu Najwyższego należy uznać pogląd, że jeżeli ten sam podmiot był już wcześniej zwalniany od kosztów sądowych w związku z jego sytuacją majątkową, to bez wykazania zmiany tej sytuacji nie jest zasadna odmowa dalszego zwolnienia od kosztów. Sąd powinien zatem wykazać, że w zmienionej sytuacji majątkowej strony wnoszącej o zwolnienie od kosztów, jest ona w stanie koszty te ponieść (por. powołane przez skarżącą postanowienia z dnia 14 października 2005 r., III CZ 77/05, LEX nr 187054 oraz z dnia 6 maja 2011 r., II CZ 12/11, LEX nr 847127). W tym stanie rzeczy odrzucenie skargi kasacyjnej było przedwczesne i zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego wynika z treści art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 108 § 2 k.p.c.

jw

r.g.